

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

SVEIKATOS MOKSLŲ FAKULTETAS

REKREACIJOS IR TURIZMO PLĖTRA

Nacionalinės mokslinės konferencijos medžiaga/straipnių rinkinys

KLAIPĖDA, 2013

Leidinio sudarytojai: prof. dr. Aušrinė Armaitienė, lekt. Jurgita Raišutienė, lekt.
Rasa Rupulevičienė

ISSN 2335-8017

Konferencijos medžiagoje publikuojami straipsniai, kuriuose įvairių rekreacijos ir turizmo plėtros Lietuvoje taikomųjų tyrimų rezultatai, rekreacijos ir turizmo plėtros aktualijų, tendencijų ir perspektyvų palyginamosios analizės Lietuvoje bei užsienio šalyse. Konferencijos medžiagos straipsniai recenzuoti.

Konferencijos mokslinis komitetas: Prof. dr. A. Armaitienė, prof. dr. A.
Razbadauskas, prof. dr. R. Povilanskas, doc.dr. A.Stankus

NACIONALINĖ MOKSLININKŲ KONFERENCIJA „REKREACIJOS IR TURIZMO PLĖTRA“,
2013 M. GEGUŽĖS 2D.

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS
SVEIKATOS MOKSLŲ FAKULTETAS
REKREACIJOS IR TURIZMO KATEDRA

REKREACIJOS IR TURIZMO PLĖTRA

Nacionalinės mokslinės konferencijos medžiaga/straipnių rinkinys

Programa ir konferencijos medžiaga

Klaipėda, 2013

EKSTREMALIAUS TURIZMO PASLAUGŲ/PRAMOGŲ VYSTYMO GALIMYBĖS LIETUVOJE

Alvita Mielinytė, lekt. Edgaras Vaškaitis

Klaipėdos universitetas, Rekreacijos ir turizmo katedra

SANTRAUKA

Straipsnyje analizuojamos ekstremalaus turizmo paslaugų ir pramogų vystymo galimybės Lietuvoje. Keliamą problemą, kurios esmė: dėl informacijos stokos apie ekstremalaus turizmo vystymo ypatumus, gerosios praktikos ir specialistų nebuvimo susiduriama su niuansais, stabdančiais šios turizmo srities vystymą Lietuvoje.

Straipsnyje analizuojama ekstremalaus turizmo samprata, jo rūšys bei išskiriami keliavimo motyvai, skatinantys užsiimti šiuo turizmu. Pristatomi interviu tyrimo ir anketinės apklausos rezultatai, kuriais siekiama išsiaiškinti specialistų ir žmonių nesusijusių su ekstremaliu turizmu požiūrį į šią turizmo rūšį, jos vystymo galimybes Lietuvoje, plėtros kryptis bei priemones.

Raktažodžiai: turizmas, ekstremalus turizmas, ekstremalios pramogos.

IVADAS

Turizmas – tai kompleksinė sritis, kurią sudaro daugybė rūšių: verslo turizmas, profesinis turizmas, laisvalaikio ir pramogų turizmas, pažintinis kultūrinis turizmas, sportinis turizmas, kaimo turizmas, gydomas turizmas (Armaitienė A. ir kt. (2002), p. 82). Norint sparčiai vystyti turizmo industriją vien kelionių ir turistų pamėgtas šalis ar ekskursijas po lankytinas vietas žmonėms nebepakanka, jiems reikia naujovių. Būtent todėl atsiranda vis naujų turizmo rūšių tokių, kaip eksperimentinis turizmas, darnus turizmas, alternatyvus turizmas, teisingumo turizmas ir daugelis kitų. Ekstremalus turizmas taip pat yra viena iš naujų turizmo rūšių.

Ekstremalus turizmas yra naujovė Lietuvoje. Mokslinėje literatūroje ekstremalus turizmas ir jo dedamosios dalys nėra vieningai apibrėžtos. Išnagrinėjus daugelio autorių siūlomus apibrėžimus, tiksliausiai ekstremalų turizmą apibūdina mokslininkai B. D. Weaver ir L. Lawton (Weaver B. D., Lawton L. (2006) p. 26), kurie teigia, kad tai yranišinė turizmo forma, kurios esmė – kelionės į pavojingas vietas arba pavojingų veiksmų atlikimas. Ekstremalus turizmas – nišinė turizmo forma. Tik nedidelė žmonių dalis gali užsiimti ekstremaliu turizmu, nes ši turizmo sritis apima tam tikrus rizikos faktorius bei reikalauja specialaus dalyvių pasirengimo. Dėl šių priežasčių ekstremalaus turizmo rinka labai siaura, specifinė.

Norint Lietuvoje sėkmingai vystyti ekstremalų turizmą, susiduriama su problema, jog ši turizmo rūšis nauja, mažai žinoma ir nagrinėjama. Iki šiol mokslinėje literatūroje nenustatytos ribos, kokias pramogas laikyti ekstremaliosiomis, o kokias nuotykinėmis. Nuotykinis turizmas – tai turizmo rūšis, kai kelionės tikslas – patirti naujų jaudinamų ir rizikingų įspūdžių bei pavojų ir save išbandyti natūralioje ar egzotiškoje aplinkoje (Armaitienė A. ir kt., 2009, 64 p.). Siekiant apibrėžti ekstremalumą vyrauja subjektyvumas. Būtent todėl analizuoti ekstremalų turizmą ir įvertinti šios turizmo rūšies vystymo galimybes yra sudėtinga. Manoma, jog vyrauja požiūris, jog neverta vystyti ekstremalaus turizmo, kadangi jo rinka yra labai siaura, nedaug žmonių šia brangia turizmo šaka užsiima, o tai stabdo šios turizmo srities vystymą Lietuvoje.

Darbo tikslas: remiantis ekstremalaus turizmo aspektais, tuo užsiimti skatinančiais motyvais bei apklaustųjų nuomone nustatyti ekstremalaus turizmo vystymo kryptis Lietuvoje.

Uždaviniai:

1. Apžvelgti ekstremalaus turizmo sampratą, jo rūšis;
2. Nustatyti žmonių keliavimo motyvus, lemiančius užsiimti ekstremaliu turizmu;
3. Išsiaiškinti ekstremalaus turizmo vystymo galimybes ir kryptis Lietuvoje;

4. Išsiaiškinti specialistų, susijusių su ekstremalaus turizmo veikla požiūrį į ekstremalaus turizmo vystymą Lietuvoje;
5. Išsiaiškinti žmonių, nesusijusių su ekstremaliu turizmu, požiūrį į ekstremalaus turizmo vystymą Lietuvoje.

Metodai: mokslinės literatūros analizė. Šiame straipsnyje remiamasi B. D. Weaver ir L. Lawton knygoje „Tourism Management“ pateiktu ekstremalaus turizmo apibrėžimu, A. Ю. Александровой vadovėlyje „География туризма: учебник“ įvardintomis ekstremalaus turizmo rūšimis. A. В. Бабкин knygoje „Специальные виды туризма“ pateikta ekstremalaus turizmo rizikos veiksnių klasifikacija bei R. Malinausko „Sporto psichologijos pagrindai“, L. Meidus „Sporto psichologija“ įvardintais motyvais, skatinančiais užsiimti ekstremaliu turizmu. Siekiant išsiaiškinti specialistų susijusių su ekstremalaus turizmo veikla požiūrį į ekstremalaus turizmo vystymą Lietuvoje buvo atliekamas interviu. Interviu – tai tyrėjo inicijuotas dviejų asmenų pokalbis, kurio tikslas –gauti tyrimo uždaviniams būtina informaciją (Kardelis K., 2002, 97 p.). Siekiant išsiaiškinti žmonių, nesusijusių su ekstremalaus turizmo veikla požiūrį į ekstremalaus turizmo vystymą buvo atliekama anketinė apklausa. R. Tidikis (Tidikis R., 2003, 474 p.) anketą apibūdina kaip klausimų lapą tam tikroms žinioms surinkti, kurį pagal nurodytas taisykles užpildo klausiamasis. Kiek bus apklausiami žmonių nustatoma internetinėje svetainėje www.apklausa.lt pateikta skaičiuokle, kai tikimybė – 95%, paklaida – 6, o populiacija – 3 043 429 (2011 m. Statistikos departamento duomenys). Gautas rezultatas – 267. Tai reiškia, kad norint išsiaiškinti ekstremalaus turizmo vystymo galimybes Lietuvoje reikia apklausti 267 respondentus.

Ekstremalaus turizmo samprata ir jo rūšys

Ekstremalus turizmas – nauja turizmo rūšis Lietuvoje, todėl įvardinti apibrėžtį yra sunku ir daugeliu atveju subjektyvu. Mokslininkai neturi vieningos nuomonės, dėl ekstremalaus turizmo apibrėžtumo. Išnagrinėjus daugelio autorių siūlomus apibrėžimus, tiksliausiai ekstremalų turizmą apibūdina B. D. Weaver ir L. Lawton (Weaver B. D., Lawton L. (2006) p. 26). Kiti autoriai (išvardinti) įvardina atskiras ekstremalaus turizmo dedamąsias dalis, tuo tarpu šie autoriai apibūdina, kad tai yra nišinė turizmo forma, kurios esmė – kelionės į pavojingas vietas arba pavojingų veiksmų atlikimas.

Norint tiksliai įvardinti ekstremalų turizmą, galima remtis Бабкин А. В. knygoje „Специальные виды туризма“ (Бабкин А. В. (2008) p. 243) pateikta ekstremalaus turizmo rizikos veiksnių pagal jų pobūdį klasifikacija:

✓ Trauminis – dėl judančių mechanizmų ir objektų (sniegogriūčių tikimybės ir kt.), nepalankių ergonominių savybių, netinkamos ar sugedusios įrangos;

✓ Pavojingos nepalankiosios sąlygos;

✓ Gaisro pavojai;

✓ Biologinis poveikis – dėl gyvūnų kandimų, nuodingų vabzdžių, užkrečiamų ligų;

✓ Psichofiziologinis stresas – fizinės ir protinės perkrovos, baimės, rizikos jausmas;

✓ Ultravioletinių spindulių ir radiacijos pavojus;

✓ Cheminiai reiškiniai – toksiniai, dirginantys;

✓ Specifiniai rizikos veiksniai – stichinės ar žmogaus sukeltos nelaimės dėl blogos objektų būklės, žemodarbuotojų, instruktorių kvalifikacinio lygio, nepakankamos informacijos teikimo.

Jei nors vienas iš aukščiau paminėtų rizikos veiksnių būdingas užsiimant tam tikromis pramogomis turistinėje vietoje, galime teigti, jog asmuo užsiima būtent ekstremalaus turizmo pramogomis. Ekstremalaus turizmo veiklomis įvardijamos tos veiklos, kurios yra įtrauktos kelionės draudime (Kada kelionės draudimas negalioja, 2007) į esminius nedraudiminius įvykius:

- Alpinizmas;
- Speleologija;
- Skraidymas jėgos aitvarais;

- Buriavimas;
- Šokinėjimas su parašiu.

Taigi, šios aukščiau išvardintos veiklos vadinamos ekstremalaus turizmo veiklomis.

Ekstremalų turizmą sudėtinga tiksliai apibrėžti, kadangi tai susiję su sportiniu ir nuotykiu turizmu. Siekiant išskirti ir apibrėžti ekstremalaus turizmo sąvoką 1-oje lentelėje pateikiami šios turizmo rūšies apibrėžimų palyginimai su sportiniu ir nuotykiu turizmu.

1 lentelė. Ekstremalaus, sportinio ir nuotykinio turizmo apibrėžimai

	1 apibrėžimas	2 apibrėžimas	3 apibrėžimas
Ekstremalus turizmas	Aiškinamajame turizmo terminų žodyne lietuvių ir anglų kalbomis (<i>Armaitienė A. ir kt., 2009</i>) ekstremalaus turizmo apibrėžimas nepateiktas.	Ekstremalus turizmas - tai yranišinėturizmo forma, kurios esmė– kelionės įpavojingas vietas arba pavojingųveiksmųatlikimas (<i>Weaver, B. D.</i>)(2006p. 26).	Laisvalaikio bei sporto derinyspavojingaisnuotykiams, leidžiančiais turistamspraktiškai išbandyti savo galimybes, įveikti baimes irvisapusiškai atsipalaiduoti (<i>Экстремальный туризм, 2012</i>).
Nuotykinis turizmas	Turizmo rūšis, kai kelionės tikslas – patirti naujų jaudinamų ir rizikingų įspūdžių bei pavojų ir save išbandyti natūralioje ar egzotiškoje aplinkoje (<i>Armaitienė A. ir kt. (2009)p. 64</i>).	Nuotykių turizmas– tai laukopoilsioveikla,vykstanti neįprastose, egzotiškose vietose, kartais keliaujant netradicinėmis transporto priemonėmisir susijęs suaukštu fizinio aktyvumo lygiu (<i>Whiriskey J., McCarthy P.</i>).	Tai laisvalaikio veikla, kuri vyksta neįprastoje, egzotiškoje, tolimoje ar laukinėje aplinkoje. Ši veikla turėtųbūti siejama su dalyviųaktyvia veikla, daugiausiai lauke, tikintis patirti skirtingo lygmens riziką, jaudulįar poilsį, o taip pat išbandyti save neįprastomis aplinkybėmis. Labiausiai ji turėtųbūti siejama su civilizacijos nepalietųžemės kampelių tyrinėjimu ir asmeniniais iššūkais (<i>Buckley R. (2006)p. 1</i>).
Sportinis turizmas	Turizmo forma, kai pagrindinis turistų motyvas yra dalyvauti sporto varžybose ar stebėti jas ir renginius, lydėti į varžybas mėgstamą sporto komandą (<i>Armaitienė A. ir kt.(2009) p. 87</i>).	Sportinis turizmas - dalyvavimas aktyvioje veikloje, pavyzdžiui slidinėjimas, golfo, teniso žaidimas ir kt. (<i>Bull Ch. (2005) p. 2</i>).	Sportinis turizmas -kelionė toli nuo namų žaisti sportinius žaidimus, stebėti varžybas ar lankyti su sportu susijusius traukos centrus (<i>Hudson S. (2003) p.</i>).

Sudarė: A.Mielinytė

Iš pateiktos lentelės matyti, kad šios turizmo rūšys panašios tuo, jog jomis užsiima turistai, mėgstantys aktyvią, neįprastą veiklą, ieškantys naujovių. Dažniausiai šiomis turizmo rūšimis

užsiima žmonės turintys pomėgį/hobį bei tam tikrą fizinį pasirengimą. Be to, vykstant į pavojingas ar egzotiškas, neįprastas vietas, užsiimant kokia nors sporto šaka, stebint savo mylimos komandos varžybas visuomet yra šiokia tokia rizika, gresia pavojai, kurie tokiems turistams reikalingi. Tiek ekstremalų, tiek nuotykinį, tiek sportinį turizmą sieja tai, jog visos šios turizmo rūšys yra nišinės.

Ekstremalaus turizmo pagrindą sudaro įvairios sportinės veiklos: buriavimas, kaitavimas, šuoliai parašiotu, laipiojimas uolomis ir kt., kurie taip pat galėtų būti priskiriami prie sportinio turizmo, tačiau dėl savo pavojingumo traktuojami, kaip ekstremalaus turizmo užsiėmimai.

Ekstremalus, nuotykinis ir sportinis turizmas traktuojami kaip atskiros turizmo rūšys. Tai lemia, jog, ekstremalus turizmas yra pavojinga, rizikinga turizmo rūšis, kuria gali užsiimti tik labai gerai fiziškai ir psichologiškai pasirengę turistai. Nuotykinio turizmu užsiimti gali bet kuris drąsesnis žmogus, sumokėjęs atitinkamą (brangią) pinigų sumą. Sportinis turizmas mažiausiai iš visų aukščiau minėtų turizmo rūšių yra pavojingas, kadangi juo užsiima žmonės, norintys sveikai gyventi, būti ilgaamžiški ar palaikyti savo mylimą sportinę komandą. Apibendrintai galima teigti, kad šios turizmo rūšys viena nuo kitos skiriasi pavojingumu, fizinio pasiruošimo, patirties, adrenalino lygiu.

Nors ekstremalus turizmas nauja turizmo rūšis, tačiau ji visai turizmo sistemai tampa vis labiau ir labiau reikšmingesnė. A. Ю.Александровой (Александровой А. Ю.(2008)p. 578) teigia, kad kasmet didėja žmonių skaičius, kurie užsiiminėja ekstremaliu turizmu. Tai sudaro maždaug 10% viso turizmo. Taigi, Lietuvoje plėtojant tokią turizmo nišą, kaip ekstremalus turizmas, padidėtų į šalį atvykusiųjų turistų skaičius ir iš to gaunamos pajamos.

Siekiant vystyti ekstremalų turizmą Lietuvoje susiduriama su problema, norint užsiimti ekstremaliu turizmu reikia tinkamo fizinio pasirengimo, drąsos, pasiryžimo. Todėl ne kiekvienas žmogus gali užsiimti šia rizikinga turizmo rūšimi. Ekstremalaus turizmo paslaugomis/pramogomis užsiimtų tik tam tikra rinkos dalis (nišinė rinka). Rinka – tai visuma esamų ir potencialių vartotojų, siekiančių patenkinti savo poreikius, keičiantis kuo nors vertingu su prekes ar paslaugas siūlančiais pardavėjais (Pranulis V. ir kt., 2008, 135 p.). Nišų rinkodara šiame straipsnyje suprantama, kaip rinkodara, kuria siekiama išskirti didelių rinkos segmentų mažus poaibius ir gaminti labai tiksliai orientuotus gaminius. Straipsnio autoriai teigia, jog Lietuvoje reikėtų siūlyti labai tiksliai orientuotas ir tinkamas plėtoti ekstremalaus turizmo paslaugas ir pramogas. Siekiant išsiaiškinti į kokią rinką reikėtų orientuotis plėtojant ekstremalų turizmą būtina ją segmentuoti. Suskirsčius žmones pagal segmentus, paaiškėtų ekstremalaus turizmo rinka, į kurią orientuojantis būtų galima sėkmingai vystyti ekstremalų turizmą.

Dėl pavojingumo, rizikos veiksnių dauguma paslaugų/pramogų gali būti traktuojamos kaip ekstremalaus turizmo veiklos, tačiau A. Ю. Александровой(Александровой А. Ю. (2008) p. 575-578) išskyrė šias ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų rūšis. Paslaugos teikiamos ant žemės: riedlenčių sportas, snieglenčių sportas, važinėjimas kalnų dviračiais, urvų tyrinėjimas, paslėptų „lobių“ ieškojimas (*geocaching*), paslaugos teikiamos ore:alpinizmas, laipiojimas uolomis, urvų tyrinėjimas, šuoliai parašiotu, skraidymas parasparniais, skraidymas jėgos aitvarais(kaitavimas), paslaugos teikiamos ore: irklavimas ir buriavimas.

Šiame straipsnyje remiamasi B. D. Weaver ir L. Lawton(Weaver B. D., Lawton L. (2006) p. 26)pateiktu ekstremalaus turizmo apibrėžimu, kuris įvardinamas, kaip nišinturizmo forma, kurios esmė– kelionės įpavojingas vietas arba pavojingųveiksmųatlikimas. Dėl šios priežasties prie ekstremaliam turizmui priklausančių pavojingų veiksmų priskiriamos ir kelionės į pavojingas vietas: mistinių vietovių lankymas bei ekstremalios ekskursijos/žygiai.

Motyvai, skatinantys užsiimti ekstremaliu turizmu

Ekstremaliu turizmu gali užsiimti ne kiekvienas žmogus, tam reikia ne tik drąsos, ryžto, bet ir tam tikro pasirengimo. Norint išsiaiškinti ekstremalaus turizmo vystymo galimybes Lietuvoje,

svarbu suvokti kodėl žmonės užsiima tokia pavojinga, netgi gyvybei rizikinga turizmo šaka.

Priežasčių, kodėl žmonės renkasi vienokio ar kitokio pobūdžio keliones bei veiklą jų metu yra labai daug. Tam įtakos turi ir motyvai, kuriuos turizmo paslaugų kūrėjams ar pardavėjams svarbu išsiaiškinti, kadangi turizmo verslas niekada nebus toks efektyvus, jei jie nežinos kokie yra žmonių poreikiai, lūkesčiai, reakcija. Reikalinga žinoti kas lemia keliauti ar nekeliauti, o jei keliaujama, tuomet kas nulemia tokį pasirinkimą, kur bus keliaujama, kokios papildomos paslaugos pasirenkamos (Armaitienė A., Grecevičius P. ir kt., (2002) p. 47). H. A. Зайцева (Зайцева H.A.(2009) p. 213) motyvaciją įvardina, kaip skirtingų žmonių, įtakojamų vidinių bei išorinių veiksnių, sąmoningap pasirinkimam tikroje situacijoje. R. Jusienė ir A. Laurinavičius (Jusienė R., Laurinavičius A. (2007) p. 175) motyvaciją įvardina, kaip žmogaus elgesį lemiančių veiksnių visumą, o motyvas – tai kiekvieno atskiras ir suvoktas elgesį lemiantis veiksnys. Apibendrintai galima teikti, kad motyvacija yra poreikiai ir požiūriai, lenkiantys asmenį veikti specifinių nukreiptų tikslų atžvilgiu.

Ekstremaliu turizmu užsiima žmonės, kurie nori patirti stiprius stiprius pojūčius, baime, adrenalina. Adrenalinas – tai streso hormonas, kurio susidarymą organizme skatina stiprios emocijos, sunkus fizinis darbas, šaltis bei ekstremalūs pojūčiai. L. Meidus (Meidus L. (2005) p. 68) stresą įvardina, kaip žmogaus būseną, kylančią dėl įvairių ekstremalių pokyčių. Yra tokių žmonių, kurie troškta patirti stresą bei jo sukeltą adrenalina. Tai būdinga aktyviems žmonėms, kadangi jie daugiau juda, turi energijos ir noro veikti nei kiti.

Anot R. Malinausko (Malinauskas R. (2003) p. 86) žmonės, kurių nerimo lygis žemesnis nei paprastai, dažniausiai sunkiai prisiriša, lieka abejingi dalykams, kurie dažnam sukeltų nerimą. Kad nebūtų nuobodu gyventi, tokiems žmonėms būtina nuolat gauti adrenalino. Yra ir kita grupė – tai rutinoje paskendę žmonės. Jie gali būti jausmingi, netgi pernelyg tvarkingi, tačiau adrenalino reikia tarsi kokio sukrėtimo, kad rūpesčiai bent laikinai pasitrauktų į šalį. Taigi, apibendrinus galima teigti, kad ekstremaliu turizmu užsiima žmonės, kurie mažiau jautriai reaguoja į iškilusias problemines situacijas, stengiasi pajvairinti savo gyvenimą arba nori bent laikinai pamiršti rūpesčius.

Mokslininkai, tiriantys smegenų veiklą, nustatė, kad kai kuriems žmonėms trūksta fermento, kuris palengvina neuronų judėjimą tarp receptorių (kas įtakoja malonumo ir susijaudinimo patyrimą). Aštrių pojūčių ieškotojų smegenyse fermento lygis yra žemas ir vienintelis būdas, kuriuo jie gali jį pakelti, yra adrenalina teikiantys užsiėmimai. Todėl ekstremaliu sportu užsiima ir jaunuoliai, kuriuos testosteronas daro sunkiai kontroliuojamais ir bebaimiais, ir vyresni, labiau patyrę bei atsargesni žmonės (Petkūnaitė A. (2012)).

J. Swarbrooke, C. Beard ir kt. (Swarbrooke J., Beard C. et al. (2003) p. 69) įvardino keliavimo motyvus, kurie skatina norą užsiimti nuotykinio turizmu. Šiame straipsnyje jau buvo analizuojamos sąsajos tarp ekstremalaus ir nuotykinio turizmo. Šios turizmo rūšys yra gana panašios, atsižvelgiant į jų skirtumus bei panašumus, galima pritaikyti nuotykinio turizmo keliavimo motyvus ekstremaliam turizmui (2 lentelė).

2 lentelė. Motyvai, lemiantys užsiimti nuotykinio/ekstremaliu turizmu

Patirtis	Aktyvumas	Aplinka	Įvairiapusiškumas
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atrasti naujų potyrių; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Įdomumas ir įspūdžiai; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Geresnis aplinkos ir kultūros suvokimas; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gerinti žinias apie fizinės formos ir sveikatą;
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Siekimas asmeniškai tobulėti; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Integruotos geresnės kelionių galimybės; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Siekimas pamiršti rūpesčius; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Psichinis stimuliavimas;

▪ Švietimo galimybės	▪ Poilsinė veikla ir rekreacinės galimybės.	▪ Sąveika su aplinka/žmonėmis.	▪ Fizinis stimuliavimas.
----------------------	---	--------------------------------	--------------------------

Šaltinis: sudaryta A. Mielinytės, remiantis Swarbrooke J., Beard C. et al. (2003) Adventure tourism: the new frontier, 69 p.

Iš pateiktos lentelės matyti, kokie keliavimo motyvai skatina užsiimti ekstremaliu turizmu. Apibendrinus galima teigti, jog ekstremaliu turizmu užsiiminėja tokie žmonės, kurie siekia atrasti naujų potyrių, patirti įsimintinų įspūdžių, pailsėti, tobulinti savo fizinę išvaizdą bei stiprinti sveikatą, užsiimti problemomis, „pabėgti“ nuo slegiančios rutinos, atskleisti nežinomybės skraistę. Turizmo paslaugų kūrėjai ar pardavėjai, norintys siūlyti savo klientams ekstremalias pramogas privalo žinoti motyvus, skatinančius turistus užsiimti tokia neįprasta veikla. Tik tuomet turistams bus teikiamos kokybiškos paslaugos, o pardavėjai galės džiaugtis padidėjusia paklausa ir pelninga veikla.

Ekstremalaus turizmo vystymo galimybių Lietuvoje analizė

Siekiant išsiaiškinti žmonių, užsiimančių ekstremalaus turizmo veiklomis, LR Ūkio ministerijos ir mokslo srities atstovų požiūrį į ekstremalaus turizmo paslaugų ir pramogų vystymo galimybes Lietuvoje, šios turizmo rūšies plėtojimo kryptis bei priemones buvo apklausti šie žmonės: alpinistas Vladas Vitkauskas, geografijos mokytojas, motokroso varžybų dalyvis, šuolių su parašiuotais bei skraidymo parasparniais mėgėjas Rapolas Masaitis, skraidymo parasparniu profesionalas Adomas Kuodys, turizmo planavimo ir turizmo projektų rengimodėstytoja, lektorė Renata Bertužytė, LR Ūkio ministerijos Investicijų ir eksporto departamento Turizmo politikos skyriaus vyriausioji specialistė Lidija Bajarūnienė. Visų apklaustųjų nuomone, Lietuvoje ekstremalų turizmą vystyti yra verta, todėl, kad ekstremalus turizmas pasaulyje vis labiau populiarėja. Lietuva taip pat neturėtų atsilikti. Mūsų šalyje daugėja žmonių, norinčių pabėgti nuo kasdienybės, užsiimti aktyvia, išskirtine pramoga. Lietuvoje yra ekstremalaus turizmo paklausa, todėl reikalinga ir pasiūla. Taigi, Lietuvoje vystyti ekstremalias paslaugas/pramogas yra galimybės (išskyrus alpinizmą), tačiau susiduriama su problemomis:

- Ekstremalaus turizmo paslaugos/pramogos yra brangios;
- Jomis užsiimtų tik nišinė turizmo rinka;
- Sunku būtų konkuruoti su aktyvaus poilsio produktais užsienio turizmo rinkose;
- Tipiški nuotykių, vandens parkai jau „štampuojami“, daugėja laipiojimo centrų, sienučių, bet įvairesnių specializuotų trasų, praktiškai, nėra.;
- Turizmo trasų infrastruktūros trūkumas;
- Nepakankama paslaugų pasiūla regionuose.

Tik išsprendus šias problemas Lietuvoje būtų efektyviai plėtojamas ekstremalus turizmas.

Taigi vystyti ekstremalų turizmą Lietuvoje yra galimybių, tačiau tai brangu, nes tam reiktų sukurti infrastruktūrą (aikštelės, arenos, trasos), reklamuoti ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje, išspręsti paslaugų pasiūlos problemas mažesniuose regionuose, orientuotis tik į tam tikrą nišinę rinką.

Apklausus specialistus, paaiškėjo, kad Lietuvoje plėtoti ekstremalų turizmą verta ir tam yra galimybių. Siekiant plėtoti ekstremalaus turizmo paslaugas/pramogas būtina išskirti būdus/priemones. Apklaustieji įvardino daugybę būdų (priemonių), kaip vystyti ekstremalų turizmą Lietuvoje (3lentelė).

3 lentelė. Ekstremalaus turizmo vystymo Lietuvoje priemonės

Respondentas	Priemonės
<i>Vladas Vitkauskas</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stacionarios ir laikinos (sumontuojamos) laipiojimo trasos (sienutės); ✓ Netradiciniai labirintai; ✓ Įprasti užsiėmimai neįprastomis sąlygomis (pvz., naktį) keičia ir pobūdį, ir esmę.
<i>Rapolas Masaitis</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Svarbiausia reklama. Sukurti ekstremalaus turizmo internetinį puslapį, remiantis www.autoplus.lt pavyzdžiu.
<i>Adomas Kuodys</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kaimo turizmo sodybos galėtų pasiūlyti ekstremalaus, nuotykinio turizmo elementų, paslaugų/pramogų; ✓ Galėtų labiau plėtoti ir ekstremalaus sporto šakų klubai.
<i>Renata Bertužytė</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tokiai turizmo rūšiai įtakos turi tradicijos, esama situacija, geografinė padėtis ir gamtinės sąlygos. Jeigu atlikus kiekvieno rajono esamą situaciją paaiškėja, kad tokia turizmo rūšis gali būti vystoma, tai, be abejo, gali būti; ✓ ES struktūriniai fondai, Bendradarbiavimo tarp sienų programa; ✓ Projektų rengimas, bazių ir infrastruktūros sukūrimas.
<i>Lidija Bajarūnienė</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Reikėtų skatinti savivaldybes; ✓ Remti viešosios ir privačios partnerystės projektus; ✓ Kurti viešąją infrastruktūrą.

Sudarė: A. Mielinytė

Apklausti specialistai įvardino daugybę būdų (priemonių), kaip vystyti ekstremalų turizmą Lietuvoje. Vystymo etapus galima suskirstyti į atskirus žingsnius. Pirmiausia būtina idėja, originali ekstremali paslauga/pramoga, atsižvelgiant į krašto tradicijas, esamą ekonominę situaciją, geografinę padėtį ir gamtines sąlygas. Įprasti užsiėmimai neįprastomis sąlygomis (pvz., naktį) keičia ir pobūdį, ir esmę. Antruoju žingsniu rekomenduojama rašyti projektus, kurti palankias įstatymines sąlygas bei šiai turizmo rūšiai plėtoti reikalingą infrastruktūrą. Trečiasis žingsnis – reklama. Kaip gerosios patirties pavyzdį galima pasitelkti www.autoplus.lt portalą, jog ekstremalaus turizmo paslaugos/pramogos būtų reklamuojamos ne tik vietiniams gyventojams, bet ir užsienio turistams. Valdžios atstovų indėlis turi pasireikšti per viešosios ir privačiosios partnerystės projektų rašymą ir rėmimą.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje yra galimybių plėtoti ekstremalaus turizmo paslaugas/pramogas, tačiau dėl geografinių ypatumų svarbu išskirti šios turizmo rūšies vystymo kryptis šalyje. Apklaustų specialistų įvardintos galimos plėtojimo kryptys pateiktos 4-oje lentelėje.

4 lentelė. Ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų vystymo kryptys

Respondentas	Ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų vystymo kryptys
<i>Vladas Vitkauskas</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ekstremalaus turizmo paslaugos teikiamos ant žemės: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Nuotykių parkai; ✓ Ekstremalaus sporto trasos; ✓ Riedlenčių sporto aikštelės.
<i>Rapolas Masaitis</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ekstremalaus turizmo paslaugos teikiamos ant žemės: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ekstremalios ekskursijos/žygiai.
<i>Adomas Kuodys</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ekstremalaus turizmo paslaugos teikiamos ore; • Ekstremalaus turizmo paslaugos teikiamos vandenyje.
<i>Renata Bertužytė</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ekstremalaus turizmo paslaugos teikiamos ore: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ekstremalus vandens sportas.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ekstremalaus turizmo paslaugos teikiamos vandenyje: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Parašiutizmas; ✓ Sklandymas; ✓ Oro balionai.
<i>Lidija Bajarūnienė</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Išskirtos planavimo kryptys: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Efektyvus planavimas; ✓ Projektų įgyvendinimas.

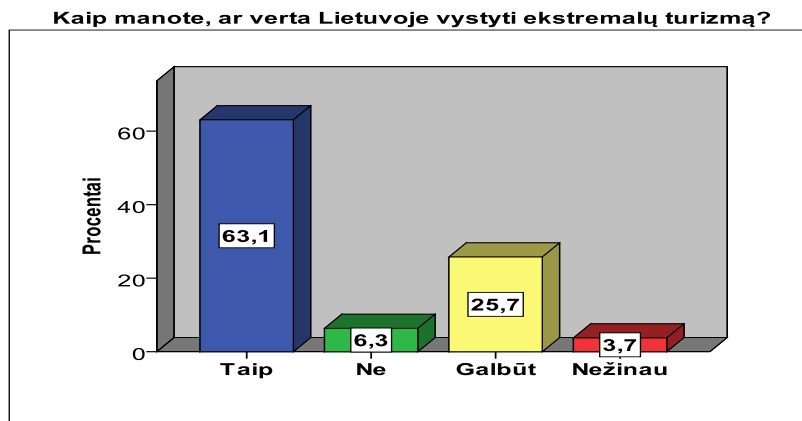
Sudarė: A. Mielinytė

Iš pateiktos lentelės matyti, kad apklaustų specialistų nuomonės išsiskyrė, jie pasiūlė skirtingas ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų vystymo kryptis. Dėl šios priežasties galima teigti, kad Lietuvoje yra galimybių daugelį šio turizmo veiklų plėtoti. Ekstremalaus turizmo paslaugas Lietuvoje, apklaustųjų nuomone, galima vystyti teikiamas tiek ant žemės (nuotykių parkai, ekstremalios ekskursijos/žygiai), tiek ore (parašiutizmas, oro balionai, sklandymas), tiek vandenyje. Apibendrintai galima teigti, kad respondentų požiūris į ekstremalaus turizmo vystymo galimybes yra teigiamas. Atsižvelgiant į gamtines, kultūrinės, klimatinės ir kt. sąlygas Lietuvoje galima vystyti ekstremalaus turizmo paslaugas/pramogas teikiamas ore (šuoliai parašiotu, sklandymas, oro balionai, kaitavimas), ant žemės (nuotykių parkai, netradiciniai labirintai, ekstremalios ekskursijos/žygiai), ekstremalias vandens pramogas. Naudojant tinkamas priemones/būdus (projektai, bazių, infrastruktūros kūrimas, reklama, savivaldybių skatinimas) ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų vystymas, sudarant sąlygas konkurencingų turizmo produktų plėtrai teigiamai paveiktų visą turizmo sistemą.

Siekiant visapusiškai išsiaiškinti ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų vystymo galimybes Lietuvoje, sužinoti ar žmonės užsiimtų šia pavojinga ir rizikinga turizmo rūšimi, koks jų požiūris į tai, buvo apklausti visiškai nesusiję su ekstremaliu turizmu žmonės. Jiems buvo pateikiamos anketos. Apklausti 268 respondentai. Daugiausia atsakiusiųjų buvo moterų (67,9%), vyrų (32,1%). Respondentų pagal amžių daugiausia (71,6%) buvo 16-24 m., o pagal išsilavinimą (36,6%) – vidurinis.

Daugiau nei pusė respondentų mano, kad Lietuvoje verta vystyti ekstremalų turizmą (1 paveikslas).

1 paveikslas. Ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų vystymo galimybės Lietuvoje

Sudarė:

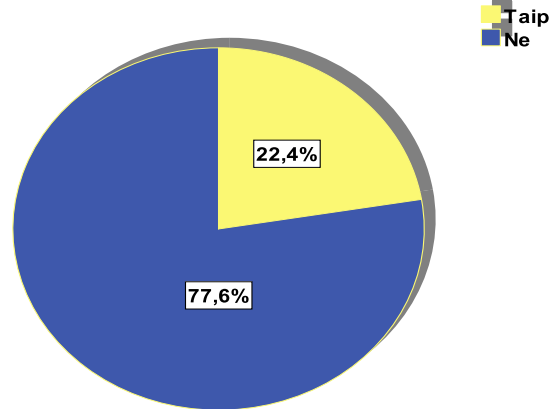
A.Mielinytė

Iš aukščiau pateikto paveikslo matyti, kad daugiau nei pusė apklaustųjų (63,1%) atsakė, kad Lietuvoje verta vystyti ekstremalų turizmą. Tik 6,3% respondentų teigė, jog neverta plėtoti šią turizmo rūšį. Taigi, Lietuvoje vystyti ekstremalaus turizmo paslaugas/pramogas yra verta.

Siekiant išsiaiškinti respondentų patyrimą užsiimant pavojinga, ekstremalia veikla anketoje buvo pateiktas šis klausimas: *Ar esate kada nors užsiėmęs/-usi pavojinga, rizikinga veikla?* Atsakymo rezultatai pateikti 2-ame paveiksle.

2 paveikslas. Žmonių užsiimančių pavojingomis veiklomis skaičius

Ar esate kada nors užsiėmęs/-usi pavojinga, rizikinga veikla?

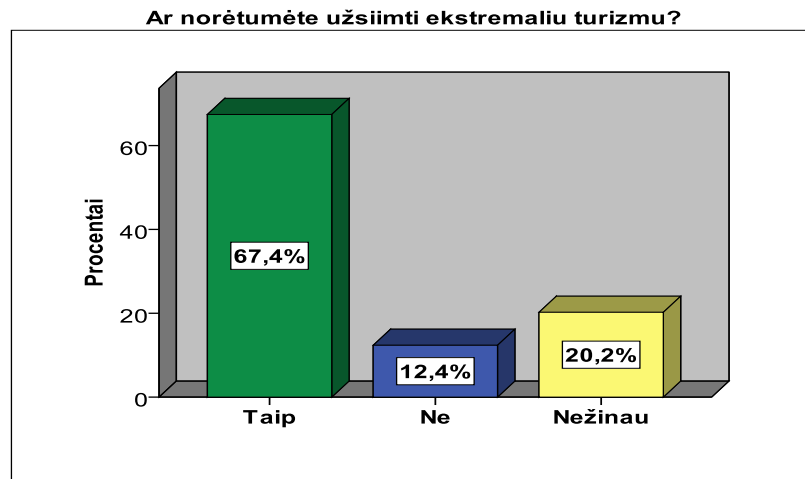

Sudarė: A. Mielinytė

Iš pateikto paveikslo matyti, kad dauguma žmonių (77,6%) nėra užsiėmę pavojinga, rizikinga veikla. Tik 22,4% respondentų yra užsiėmę ekstremaliu turizmu.

Nors dauguma respondentų nėra užsiėmę pavojingomis veiklomis, tačiau daugiau nei pusė jų norėtų tai pabandyti (3 paveikslas)

3 paveikslas. Respondentų atsakymai į klausimą *Ar norite užsiimti ekstremaliu turizmu?*

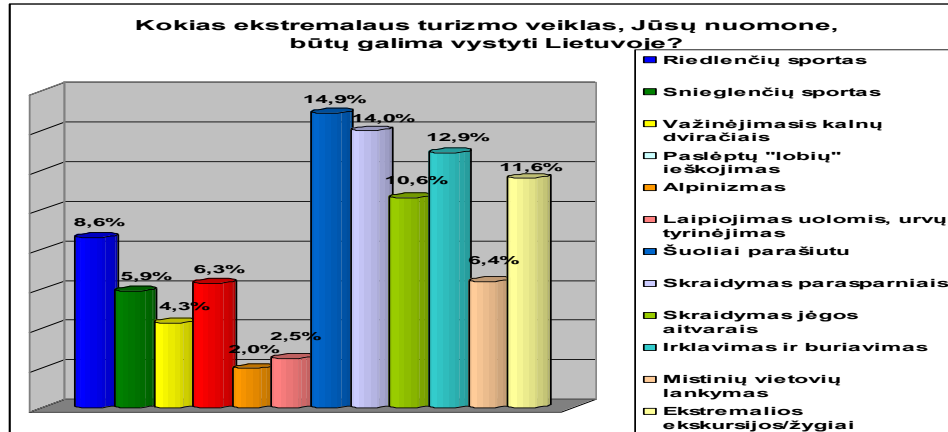
Sudarė: A. Mielinytė

Dauguma respondentų (67,4%) norėtų užsiimti ekstremaliu turizmu. Tik 12,4% nenorėtų. Taigi, norint plėtoti ekstremalų turizmą Lietuvoje būtų galimybė, nes tam yra paklausa bei žmonės, nesusiję su ekstremaliu turizmu į šią turizmo rūšį žiūri teigiamai.

Labiausiai respondentai norėtų užsiimti šiomis ekstremalaus turizmo veiklomis: šuoliais parašiotu (62,5%), skraidymu parasparniu (67,8%) bei ekstremaliois ekskursijomis/žygiais (62,7%).

Nustačius, kad Lietuvoje verta plėtoti ekstremalų turizmą, tam yra galimybių svarbu išskirti plėtojimo kryptis (4 paveikslas).

4 paveikslas. Ekstremalaus turizmo plėtojimo kryptys

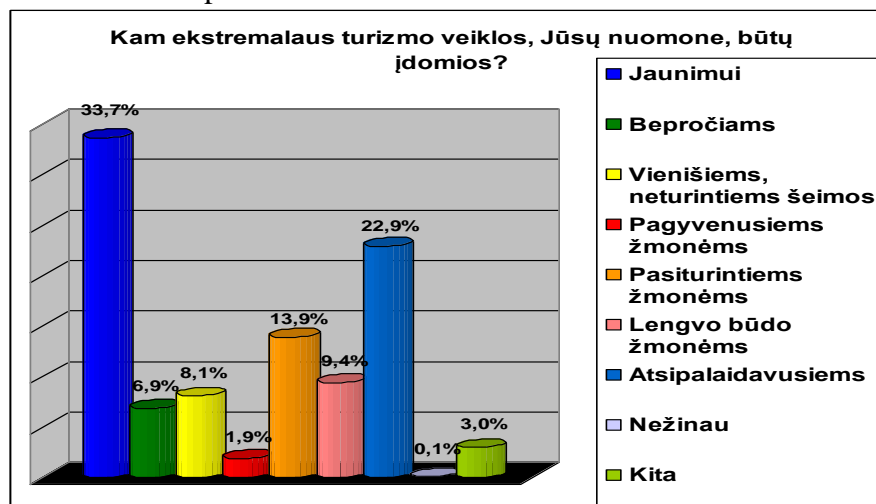
Sudarė: A. Mielinytė

Respondentai išskyrė šias ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų plėtojimo kryptis:

- ✓ Šuoliai parašiotu (14,9%);
- ✓ Skraidymą parasparniais (14,0%);
- ✓ Irklavimas ir buriavimas (12,9%);
- ✓ Ekstremalios ekskursijos/žygiai (11,6%);
- ✓ Skraidymas jėgos aitvarais (10,6%).

Nustačius ekstremalaus turizmo vystymo kryptis svarbu žinoti, kam tokios veiklos įdomios. Ekstremalus turizmas – tai nišinė turizmo rūšis, kuri ne kiekvienam žmogui priimtina, nes susijusi su rizika, pavojumi gyvybei. Siekiant sėkmingai plėtoti ekstremalų turizmą būtina orientuotis į tam tikrą rinką (5 paveikslas).

5 paveikslas. Ekstremalaus turizmo rinkos

Sudarė: A. Mielinytė

Iš aukščiau pateikto paveikslu matyti, kad ekstremalaus turizmo veiklos labiausiai būtų įdomios jaunimui (33,7%) iratsipalaidavusiems (13,9%) žmonėms. Taigi, norint vystyti tokią nišinę turizmo rūšį, kaip ekstremalus turizmas, reikėtų atsižvelgti į jaunimo poreikius, siūlyti jiems prieinamas, pigesnes paslaugas/pramogas. Tokios paslaugos būtų: riedlenčių sportas, važinėjimasis kalnų dviračiais, mistinių vietovių lankymas, ekstremalios ekskursijos/žygiaiEkstremalaus turizmo plėtojimą taip pat galima orientuoti ir į atsipalaidavusius žmones, kurie galėtų įsigyti brangiau kainuojančias paslaugas/pramogas: šuoliai parašiotu, skraidymas parasparniais, jėgos aitvarais, buriavimu. Tik plėtojant ekstremalų turizmą, atsižvelgiant į nišines rinkas, bus efektyviai, sėkmingai vystoma nauja turizmo rūšis Lietuvoje.

Labiausiai respondentai norėtų šokti su parašiotu (62,5%), skraidyti parasparniu (64,8%) bei dalyvauti ekstremaliose ekskursijose/žygiuose (62,7%). Ekstremalaus turizmo veiklos būtų įdomios jaunimui (33,7%) ir atsipalaidavusiems (13,9%) žmonėms. Taigi, norint vystyti tokią nišinę turizmo rūšį, kaip ekstremalus turizmas, reikėtų atsižvelgti į jaunimo poreikius bei atsipalaidavusių žmonių poreikius ir siūlyti jiems tinkamas paslaugas/pramogas. Daugiau nei pusė apklaustųjų (63,1%) atsakė, kad Lietuvoje verta vystyti ekstremalų turizmą bei išskyrė šias kryptis: šuoliai parašiotu, skraidymas parasparniais, jėgos aitvarais, irklavimas ir buriavimas, ekstremalios ekskursijos/žygiai.

Apibendrinus tiek interviu, tiek anketinio tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad respondentų požiūris į ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų vystymą yra teigiamas. Jų nuomone, Lietuvoje verta vystyti ekstremalias paslaugas/pramogas.

Atsižvelgiant į tyrimų rezultatus, galima vystyti ekstremalaus turizmo paslaugas/pramogas teikiamas ant žemės, vandenyje ir ore (5 lentelė)

5 lentelė. Tyrimų rezultatų dėl ekstremalaus turizmo vystymo krypčių palyginimas

	Interviu tyrimo rezultatai	Anketinės apklausos rezultatai
Ekstremalaus turizmo pramogos	Ekstremalaus sporto trasos	Skraidymas parasparniais
	Riedlenčių sporto aikštelės	Irklavimas ir buriavimas
	Ekstremalios ekskursijos/žygiai	Ekstremalios ekskursijos/žygiai
	Parašiotizmas	Parašiotizmas
	Sklandymas	Skraidymas jėgos aitvarais

Sudarė: A. Mielinytė

Susumavus apklaustųjų rezultatus paaiškėjo, kad Lietuvoje didžiausios galimybės vystyti parašiotizmą ir ekstremalias ekskursijas/žygius. Lietuvoje galima plėtoti ekstremalias paslaugas teikiamas tiek ant žemės (riedlenčių sportas, ekstremalios ekskursijos/žygiai), tiek teikiamas vandenyje (irklavimas, buriavimas) bei ore (parašiotizmas, sklandymas, kaitavimas). Tai rodo, jog mūsų šalyje ekstremalaus turizmo plėtros galimybės yra didelės.

Plėtojant šias ekstremalaus turizmo veiklas svarbu atsižvelgti į anketinės apklausos rezultatus: šios turizmo rūšies veiklos būtų įdomiausios jaunimui ir atsiplaidavusiems žmonėms.

Išskirtas ekstremalaus turizmo vystymo kryptis plėtoti būtų galima naudojant tinkamas priemones/būdus (projektai, bazių, infrastruktūros kūrimas, reklama, savivaldybių skatinimas) ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų vystymas, sudarant sąlygas konkurencingų turizmo produktų plėtrai teigiamai paveiktų visą turizmo sistemą.

Atliekant interviu tyrimą respondentai pasiūlė įvairių būdų/priemonių skatinančių ekstremalaus turizmo plėtrą. Viena iš pasiūlytų priemonių – pasinaudoti ES struktūriniais fondais. Norint vystyti

tam tikrą ekstremalaus turizmo veiklą būtų galima teikti paraiškas turizmo projektui įgyvendinti: VP3-1.3-ŪM-01-V Ekologinio (pažintinio) turizmo, aktyvaus poilsio ir sveikatos gerinimo infrastruktūros kūrimas ir plėtra. Pasinaudojus šia parama būtų galima steigti riedlenčių sporto aikšteles, važinėjomosi kalnų dviračiais trasas ir kitas ekstremalaus turizmo veiklas. Taip pat būtų galima įrengti netradicinius labirintus, pasivaikščiojimus po juos naktį, įkurti viešbutį mistinėje vietovėje. Norint, kad Lietuvoje efektyviai būtų plėtojamas ekstremalus turizmas reikėtų skatinti savivaldybes, remti viešosios ir privačios partnerystės projektus bei kurti viešąją infrastruktūrą.

IŠVADOS

Ekstremalus turizmas – nauja turizmo rūšis, todėl įvardinti kas iš tiesų yra ekstremalus turizmas labai sunku ir subjektyvu, kadangi mokslininkai neturi vieningos nuomonės. Išnagrinėjus daugelio autorių siūlomus apibrėžimus, tiksliausiai ekstremalų turizmą apibūdina mokslininkai B. D. Weaver ir L. Lawton (Weaver B. D., Lawton L. (2006) p. 26) kurie teigia, kad tai yranišinė turizmo forma, kurios esmė – kelionės į pavojingas vietas arba pavojingų veiksmų atlikimas. Siekiant išskirti veiklas, kurios priskiriamos ekstremaliam turizmui susiduriama su subjektyvumo problema – kas vieniems žmonėms atrodo ekstremalu, kitiems gali būti priešingai. A. Ю. Александровой(Александровой А. Ю. (2008) p. 575-578) įvardino šias ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų rūšis: riedlenčių sportas, snieglenčių sportas, važinėjimasis kalnų dviračiais, paslėptų „lobių“ ieškojimas (*geocaching*), alpinizmas, laipiojimas uolomis, urvų tyrinėjimas, šuoliai parašiotu, skraidymas parasparniais, skraidymas jėgos aitvarais(kaitavimas), irklavimas ir buriavimas. Taip pat ekstremaliam turizmui priskiriama ir mistinių vietovių lankymas bei ekstremalios ekskursijos/žygiai.

Ne kiekvienas žmogus gali užsiimti ekstremaliu turizmu. Norą pajusti adrenalina, baimę, pavojų lemia tam tikri motyvai:siekis atrasti naujų potyrių, patirti įsimintinų įspūdžių, pailsėti, tobulinti savo fizinę išvaizdą bei stiprinti sveikatą, užsiimirti problemas, „pabėgti“ nuo slegiančios rutinos, atskleisti nežinomybės skraistę.

Atsižvelgiant į tyrimų rezultatus, Lietuvoje yra galimybės vystyti ekstremalaus turizmo paslaugas/pramogas teikiamas ant žemės, vandenyje ir ore. Susumavus apklaustųjų rezultatus sėkmingai būtų plėtojamos šios kryptys: šuoliai parašiotu, skraidymas parasparniais, jėgos aitvarais, sklaidymas, irklavimas ir buriavimas, ekstremalios ekskursijos/žygiai. Taigi, Lietuvoje yra galimybių plėtoti ekstremalų turizmą

Apibendrinus tiek interviu, tiek anketinio tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad respondentų požiūris į ekstremalaus turizmo paslaugų/pramogų vystymą yra teigiamas. Jų nuomone, Lietuvoje verta vystyti ekstremalias paslaugas/pramogas bei norėtų užsiimti ekstremaliomis veiklomis.

LITERATŪRA

1. Aiškinamasis turizmo terminų žodynas. (2009) Sud. gr. vad. Armaitienė A. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. – 64 p., 87 p. 103 p. – ISBN 978-5-420-01644-2.
2. Armaitienė A., Grecevičius P. ir kt. (2002) Turizmas. Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras. – 47 p., 82 p. 317 p. – ISBN 9955-9366-3-0.
3. Buckley R. (2006 R.) Adventure Tourism. International Centre for Ecotourism Research Griffith University Gold Coast, Australia. – 1 p., 511 p. – ISBN 1-84593-122-X.
4. Bull Ch. (2005) Sport tourism destinations: issues, opportunities and analysis. Elsevier Butterworth – Heinemann. – 2 p., 250 p. – ISBN 0-7506-5937-8.

5. Hudson S. (2003) Sport and Adventure Tourism. The Haworth Hospitality Press. – 2 p., 311 p. – ISBN 0-7890-1275-8.
6. Jusienė R., Laurinavičius A. (2007) Psichologija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. – 175 p. – ISBN 978-9955-19-069-1.
7. Kada kelionės draudimas negalioja (2007) Įeiga 2012 11 23
<http://patarimai.manodraudimas.lt/kada-keliones-draudimas-negalioja>.
8. Kardelis K. (2002) Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas. – 97 p., 142 p. – ISBN 9955-655-35-6.
9. Malinauskas R. (2003) Sporto psichologijos pagrindai. Kaunas: LKKA. – 86 p., 167 p. – ISBN 9986-569-86-9.
10. Meidus L. (2005) Sporto psichologija. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. – 68p., 215 p. – ISBN 9955-20-042-1.
11. Petkūnaitė A. Adrenalinai – gyvenimo variklis (2012) Įeiga 2012-11-23
<http://www.xteam.lt/LT/2107/Adrenalinai--gyvenimo-variklis.htm>.
12. Swarbrooke J., Beard C. et al. (2003) Adventure tourism: the new frontier. Elsevier Butterworth – Heinemann. – 69 p., 354 p. – ISBN 0750651865.\
13. Tidikis R. (2003) Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas. – 474 p., 627 p. – ISBN 9955-563-26-5.
14. Weaver, B. D., Lawton L. (2006) Tourism Management. Milton. – 26 p., – 504 p. ISBN 0470809545.
15. Whiriskey J., McCarthy P. (2006) Adventure Tourism. Įeiga 2012 11 08.
http://www.teagasc.ie/ruraldev/docs/factsheets/55_adventure%20tourism.pdf.
16. Александровой А. Ю. и кол. авторов. (2008) География туризма: учебник. Кнорус Москва. – 574-579 с., 592 с. – ISBN 978-5-406-00740-2.
17. Бабкин А. В. (2008) Специальные виды туризма. Ростов-на-Дону: Феникс. – 243 с., 252 с. – ISBN 978-5-222-13213-5.
18. Зайцева Н.А. (2009) Менеджмент в сервисе и туризме: учебное пособие. Москва : Форум. – 213 с., 268 с. – ISBN 978-5-91134-303-3.

EXTREME TOURISM SERVICES/ENTERTAINMENT DEVELOPMENT IN LITHUANIA

A. Mielinytė E. Vaškaitis

Klaipėdos University, Department of Recreation and Tourism

SUMMARY

The article analyzes the extreme tourism and entertainment development in Lithuania. Issues that the essence: the lack of information about the characteristics of extreme tourism development, best practice and the lack of specialists faced with intimate details of stopping the development of tourism in Lithuania.

The article analyzes the concept of extreme tourism, its types and to extract traveling drivers for engaging in this tourism. Presentation of the interview study and questionnaire survey aimed to find out specialists and people outside the extreme tourism approach to this type of tourism, the development of possibilities for Lithuania, the development of directions and measures.

Keywords: tourism, extreme tourism, extreme entertainment.